

O. ODELAIN et R. SÉGUINEAU, *Dictionnaire des noms propres de la Bible*. Éditions du Cerf et Desclée De Brouwer, Paris 1978, wyd. II. Str. 494 + 12 map + XXXVII.

Z wielkim uznaniem należy przyjąć wspólną inicjatywę dwóch wydawnictw francuskich wydania obszernego zarówno objętościowo, jak i treściowo *Słownika biblijnych imion własnych* O. Odelaina i R. Séguineau. Książka jest dziełem imponującym. Wydana w formacie 19 × 23 cm, liczy ponad 500 stron oraz 12 stron map. Zawiera ona 3550 imion własnych występujących w Starym i Nowym Testamencie (na ogólną liczbę około 3800 jednostek zarejestrowanych w całym Piśmie Św.), z tego na Stary Testament przypada znaczna większość, bo aż 3 tysiące, podczas gdy z Nowego autorzy zacierpnęli resztę, czyli 550. Są to zarówno imiona własne ludzi (imiona właściwe, nazwiska, przyzwiska, nazwy plemienne, rodowe itp.), jak i nazwy miejscowe (miasta, rzeki, jeziora itp.). Tworzą one zasadniczą część omawianej pracy, tzw. słownik. Poprzedza go dość obszerny i bardzo treściwy wstęp podający w skondensowanej, ale jednocześnie wiele przekazującej formie szereg istotnych wiadomości użytecznych w praktycznym korzystaniu z Pisma Świętego. Mamy tu więc informacje takie, jak: dane statystyczne o nazwach własnych spotykanych w Biblii, pochodzenie, przeobrażenia i inne zmiany nazw własnych (imiona greckie, hebrajskie, perskie, egipskie, akadyjskie, łacińskie i inne), odrębne omówienie imion ludzi i nazw geograficznych, znaczenie imion.

Drugą część Wstępu zatytułowano *Ludzie Biblii*. Tutaj autorzy podają szczegółowsze omówienie poszczególnych rodzajów postaci biblijnych według takich kryteriów, jak: znaczenie imienia własnego, przyzwiska, imiona podwójne, tytuły, formy patronimiczne (odojcowskie). Z kolei mamy *Panoramę socjologiczną*: królowie i cesarze (jest ich w Biblii ok. 175, z tego w samym Izraelu ok. 50), przywódcy, dygnitarze cywilni, wojskowi, prorocy, kapłani, lewici i inne funkcje. Oddzielny punkt tej części stanowią kobiety (kilkadziesiąt w całym Piśmie Św.), a dalej dzieci, chrześcijanie. Trzecia część Wstępu obejmuje nazwy geograficzne i zatytułowana jest *Geografia Biblii*. Grupuje ona wszystkie nazwy w takich grupach, jak: góry i doliny, rzeki, morza, jeziora, wyspy, pustynie, lasy. Oddzielnie potraktowana jest „geografia ludzi” — kraje, narody, plemiona, miasta i szereg innych szczegółowych kategorii podziału. Wstęp zamyka krótkka, ale dość treściwa część IV *Religia i mitologia* charakteryzująca wierzenia, religie i mity występujące w Piśmie Św.

Hasła ułożone w porządku alfabetycznym omawiają niezwykle szczegółowo niemal każdą formę, podając zazwyczaj kontekst biblijny. Jest to więc rodzaj podręcznej biblijnej konkordancji onomastycznej, znakomicie ułatwiającej korzystanie z Pisma Św. O obfitości i jakości materiału informacyjnego świadczy choćby taki szczegół: hasło *Jérusalem* zajmuje prawie 5 stron, prawie tyle samo — *Jésus, Moïse* — ponad 2, przy czym w celu zmniejszenia objętości autorzy stosują szeroko system odsyłaczy i skrótów. Jak wspomnieliśmy, imiona własne ludzi i nazwy miejscowe umieszczono razem, bez wyraźnego podziału na te dwie kategorie. Utrudnia to nieco korzystanie z pracy, choć oczywiście w żadnym przypadku jej nie dyskwalifikuje.

Końcową część książki stanowią *Załączniki*, niezwykle cenne pomoce dla wszystkich interesujących się zarówno samymi imionami, jak i szeroko rozumianą tematyką biblijną. Mamy więc takie punkty, jak m. in. wykazy genealogiczne rodów i pokoleń Izraela, kapłanów, królów, przywódców, laikatu, miejscowości itp. Autorzy podają tu konteksty biblijne tych imion i nazw. Są też wykazy członków rodziny Dawida, jego synów, wielkich proroków, następców Lewiego, kobiet ze szczegółowym odniesieniem ich do

konkretnych postaci męskich występujących w Piśmie Św. Jest też oddzielna tabela z imionami chrześcijan, o których wspomina Nowy Testament. Całość zamyka niezwykle cenny *Indeks* obejmujący słowa transkrybowane z języków starożytnych, które nie znalazły się w tekście Słownika, i ich odpowiedniki zawarte w pracy, a także *Odpowiedniki francuskie, nie umieszczone w słowniku*. W ramach Indeksu znajdujemy też tablice chronologiczne rozwoju chrześcijaństwa i współczesnego mu świata oraz głównych postaci występujących na kartach Pisma Św. Całość uzupełnia szereg map ukazujących zarówno starożytny Bliski Wschód, jak i poszczególne jego krainy ze szczególnym uwzględnieniem Palestyny.

Wydaje się, że powyższa pozycja zasługuje na jak najszersze spopularyzowanie. Byłoby rzeczą pożądaną, gdyby udało się ją jak najszybciej przetłumaczyć i wydać u nas.

Warszawa

KRZYSZTOF GOŁĘBIEWSKI

Jésus Christ pain rompu un monde nouveau. Document de réflexion théologique et spirituelle pour le Congrès Eucharistique International Lourdes 1981, Éditions du Centurion, Paris 1980, ss. 92.

Pozycja ta stanowi, jak wskazuje jej podtytuł, rodzaj dokumentu prezentującego temat, cele Kongresu Eucharystycznego oraz owoce, których należałoby się po nim spodziewać. Słowo wstępne napisał bp Henri Donze, ordynariusz Tarbes i Lourdes, przewodniczący Narodowego Komitetu Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych. Zaraz po wstępie opublikowany jest list Ojca św. Jana Pawła II skierowany do ks. kard. Jamesa Roberta Knoxa, przewodniczącego Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych. Wyraża w nim Papież życzenie, by mający się odbyć Kongres stał się dla Kościoła „czasem szczególnej modlitwy i odnowy duchowej” oraz okazją pogłębionej refleksji nad Eucharystią w świetle Pisma świętego i nieprzerwanej Tradycji Kościoła, ukazując, „jak i dlaczego «nowy świat» jest związany z Eucharystią, a Eucharystia zaś z Męką i Zmartwychwstaniem Chrystusa”. Winien stać się on kontemplacją tej tajemnicy w łączności z Maryją, prowadząc do ożywienia autentycznej wiary w Eucharystię, dziękczynienia oraz do godniejszego jej sprawowania i owocnego przyjmowania dzięki lepszemu przygotowaniu. List ten przypomina też moralne wnioski, a zarazem wymagania płynące z Eucharystii. „Jednoczy Ona bowiem w jednym Ciele tych, którzy stają się uczestnikami tego samego Ciała Chrystusa, *aby wszyscy stanowili jedno* (J 17, 21)”. Fakt ten ma istotne konsekwencje społeczne, wskazuje bowiem na prawdziwe braterstwo, domaga się służby bliźnim, zwłaszcza najbiedniejszym, dzielenia się z nimi „chlebem ziemskim i chlebem miłości”. Eucharystia zobowiązuje więc uczestniczących w niej do podjęcia trudu o budowę świata bardziej sprawiedliwego, bardziej godnego dzieci Boga, a tym samym przygotowania „nowej ziemi” w eschatologicznym oczekiwaniu, kiedy to Bóg sam definitywnie dokona odnowy całej rzeczywistości i pełnego z Nim zjednoczenia. Pierwszym warunkiem owocnego uczestnictwa w Sakramencie Ciała i Krwi Pańskiej, prowadzącego do przemiany tak osobistej jak społecznej, jest nawrócenie; ono to, jak podkreśla Ojciec święty, jest „sercem chrześcijańskiej odnowy”.

Treść prezentowanego dokumentu stanowi swego rodzaju teologiczny komentarz do przewodnich idei zawartych w liście Jana Pawła II. Jest on dziełem zbiorowym, głównymi autorami są bp Pierre Eyt, były rektor Instytutu Katolickiego w Toulouse, a obecnie rektor Instytutu Katolickiego